

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

25 jaar verenigde naties

Als bij U thuis de gaskraan lekt of elektrische apparaten kuren vertonen — tien tegen één, dat U er binnen vier-en-twintig uur de monteur bij roept. In zulke gevallen gaat het immers om uw veiligheid.

Maar als in New York het 25-jarig bestaan van de Verenigde Naties wordt herdacht dringt dat nauwelijks tot ons door. Temidden van de stroom van nieuws, die ons dagelijks overspoelt, wordt aan de V.N. slechts bescheiden aandacht besteed. Hoewel dit instituut toch ook in de eerste plaats voor Uw en mijn, voor ons aller, veiligheid is opgericht.

Nee, we kunnen niet zeggen, dat de V.N. zich in die 25-jarige periode een machtige reputatie heeft opgebouwd. Veel sterker. We mogen gerust vaststellen, dat de betekenis van een wereldorganisatie zwaar wordt onderschat, zelfs op punten waar ze beter verdiend heeft. Per slot van rekening is het toch waar, dat mede dank zij de hulp van de V.N. bij diverse gelegenheden het verder oplopen van spanningen in de wereld kon worden voorkomen. Ook speelde de V.N. een belangrijke rol bij de dekolonisatie en bij het uitwerken van een strategie van de ontwikkelingshulp. En dan spreek ik nog niet eens over de vele nevenorganisaties van de V.N., die op het gebied van de landbouw, de wereldgezondheid, het onderwijs, de cultuur en de sociale ontwikkeling voortdurend uiterst nuttig werk verrichten.

Maar één ding hebben we met de Verenigde Naties nog niet kunnen bereiken. En dat is nu juist het allerbelangrijkste. Dat is wat Roosevelt al tijdens de tweede wereldoorlog het grote perspectief noemde voor de mensheid, namelijk het uitbannen van vrees en gebrek. In 1918 schreef de Nederlandse hoogleraar Van Vollenhoven zijn bekende brochure met de titel „De drie treden van het volkenrecht”. Daarin gaf hij aan het slot aan, wat hij voor die tijd het cardinale punt vond om te komen tot een vorm van wereldorganisatie. Hij bedoelde het aan banden leggen van de bandeloosheid van de staten, die door hun willekeurig en eigenmachtig optreden de mensheid in telkens nieuwe oorlogen hadden doen verzeilen. Hetzelfde oogmerk stelde in 1945 ook de V.N. zich voor ogen. Als eerste doelstelling wordt immers in het voorwoord van het Handvest genoemd „het beschermen

23e jaargang nr. 48 - 29 november 1970

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere

E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de

Antillen f 8,50 per jaar

overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

van komende generaties voor de gesel van de oorlog, die al tweemaal in één generatie een ongekende ellende over de mensen heeft gebracht”.

Ja, en wat dat betreft moeten we helaas vaststellen nog niet zo ontzettend veel te zijn opgeschoten. Er is, dunkt mij, zelfs enige moed voor nodig om voor de Verenigde Naties op de bres te staan. De praktische internationale politiek speelt zich nog steeds af tegen de achtergrond van machtsverhoudingen. Machtsverhoudingen, die niet of nauwelijks door juridische of zedelijke overwegingen worden getemperd. Daarbij worden wezenlijke zaken in bondgenootschappelijk verband beslist of nog steeds — als vroeger — geregeld naar het eigen inzicht van soevereine staten. Tot het afstaan

Agressie

bij de mens

door Anthony Storr

De auteur schrijft over agressie als instinctieve impuls, als faktor in het leven van kind en volwassene, in hun seksuele relaties. Hij toont aan hoe vijandigheid kan ontstaan, hoe agressie zich uit bij een opgewonden kind, een jaloerse echtgenoot, een politicus of een psychopaat. Agressie kan op vernietiging uitlopen. De auteur besluit zijn helder en humaan boek dan ook met een pleidooi voor begrip en beheersing.

136 blz.

f 9,25

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

van een werkelijk brok macht aan een wereldorganisatie is men niet bereid. Het lijkt dan ook, op het eerste gezicht, buitengewoon onpraktisch om een versterking van de machtspositie van de V.N. te bepleiten als enig werkelijk toekomstperspectief. De Volkenbond is immers ook mislukt; dus wat zal men dan wel op de Verenigde Naties vertrouwen?

Zij die zo redeneren, miskennen een stuk verandering in de menselijke situatie. En wel een verandering, ja een ommekeer, die ik zonder aarzeling fundamenteel durf noemen. Eeuwenlang hebben vorsten en staten hun twisten op het slagveld bloedig uitgevochten. Men wist niet beter dan dat oorlogen als een soort natuurverschijnselen moesten worden aanvaard. Het beste wat men meende te kunnen bereiken was het organiseren van de barmhartigheid op de slagvelden, waar de Florence Nightingale's actief waren en waaraan het Internationale Rode Kruis zijn bestaan dankt.

Intussen schreed — wat men destijds noemde — de 'beschaving' voort. Aan het begin van onze eeuw meende men althans in de Westerse wereld het in het vervolg ook wel zonder oorlogen te kunnen klaren. En de gevechten met wat oosterse barbaren in verre koloniën, och, dat waren niet meer dan opstootjes te noemen. De eerste wereldoorlog was dan ook voor velen een onaangename verrassing. Dubbel onaangenaam wegens het snel voortgeschreden menselijk vernuft tot wederzijdse uitroeiing. Het gas en de tank en het verdragend geschut deden hun intrede. De eerste aarzelende vliegtuigjes werden in hoofdzaak nog slechts voor verkenningdoeleinden gebruikt.

Gelukkig kwam aan het slot van die eerste wereldoorlog de Volkenbond tot stand. De eerste werkelijke poging tot organisatie van een duurzame wereldvrede. Het Statuut van de Volkenbond wilde de bandeloosheid van de staten aan banden leggen. Een aanval van één staat op een andere staat zou als een aanval van die staat op de hele wereldgemeenschap worden beschouwd. Men sprak van het beginsel van de collectieve veiligheid. De staatslieden verkondigden een langdurig tijdperk van vrede en vooruitgang. In Amerika zei president Wilson, dat we de wereld veilig moesten maken voor de democratie. En onze landgenoot Troelstra sprak over het verslagen Duitsland de volgende denkwaardige woorden: „Alleen als krankzinnigen dat land regeren is binnen afzienbare tijd een oorlog mogelijk”.

We weten nu, dat de wapenstilstand precies twintig jaar duurde. We weten ook, dat aan het slot van de tweede wereldoorlog het vermogen tot wederzijdse uitroeiing vrijwel onbegrensd dreigde te worden. En dat het inmiddels de grenzen heeft overschreden, waarbij na een nieuwe wereldbrand nog voortzetting van de beschaving, zoals wij die kennen, mogelijk zou zijn.

Ook in een ander opzicht zien wij ons geplaagd voor een volstrekte, een fundamentele, verandering van ons levenspatroon. Eeuwenlang heeft de mens zich met armoetoestanden moeten verzoenen in de wetenschap, dat het niet anders kon. Hoewel er ook toen van een onrechtvaardige verdeling van stoffelijke goederen sprake was, zou welstand voor iedereen tot de onmogelijkheden hebben behoord. Welnu, niemand zal kunnen ontkennen, dat er op dit punt een absolute breuk is met het verleden. De produktiemogelijkheden zijn dusdanig verveelvoudigd, dat het verdwijnen van de armoede alleen nog afhangt van ons organisatie talent en van onze wil om er een eind aan te maken.

De wetenschappelijke mogelijkheden en de technische voorwaarden voor welvaart en welzijn mogen gerust onbeperkt heten. Desondanks geven we jaarlijks 700 miljard gulden uit voor bewapeningsdoeleinden. Dat is meer dan vijftien maal zoveel als voor ontwikkelingshulp. Tweederde van de wereld weet dat en die tweederde zal met een dergelijke beschamende situatie dan ook niet lang meer genoegen willen nemen.

Nu wil ik het niet doen voorkomen alsof dit alles van de ene op de andere dag kan veranderen. Er is nog nooit iets vanzelf tot stand gekomen en ook een rechtvaardige en vreedzame internationale samenleving vraagt organisatie. Onze Nederlandse bijdrage daarin kan er slechts één zijn van een bescheiden verantwoordelijkheid. Maar het is wel verontrustend, dat er niet of nauwelijks initiatieven worden genomen om nieuwe patronen te scheppen voor internationale samenwerking. En het is bijzonder pijnlijk, dat ook in ons land betrekkelijk zo geringe aandacht aan de dwingende noodzaak tot versterking van het gezag der Verenigde Naties wordt besteed. Waaraan wij bijvoorbeeld op korte termijn behoefte hebben is de totstandkoming van een ter beschikking van de V.N. staande vredesmacht, die door de Veiligheidsraad op elke plaats ter wereld kan worden ingezet. Op elk gewenst ogenblik. De secretaris-generaal van de Verenigde Naties behoeft het oppertoezicht op die krijgsmacht en wel op een dusdanige wijze, dat het eenzijdig aan die macht onttrekken van troepen door nationale staten ons niet meer overkomen kan. Verder dienen procedures te worden vastgesteld voor internationaal ingrijpen bij dreigende of reeds acute conflicten en bij flagrante schendingen van de rechten van de mens. Een permanent internationaal orgaan moet worden opgericht

EVOLUTIE

publikatie nr. 38 van het Ned. gesprekscentrum.

Medewerkers: Prof. Dr. A. de Froe, Prof. Dr. S. J. Geerts, Dr. J. M. de Jong (overleden in 1968), Pater Drs. H. J. van der Lee S. J., Prof. Dr. J. Lever, Dr. O. Noordenbos, Dr. H. J. C. Oomen, Drs. J. G. van der Ploeg, Dr. C. van Rijsinge.

Hoofdstukken:

- I De biologische evolutietheorie.
- II De grote cesuren.
(overgangen tussen plant naar dier, tussen dier naar mens, van niet-levend naar levend)
- III Evolutie en levens overtuiging.
- IV De ethiek van het ingrijpen in het evolutieproces.

50 bladzijden

f 2,50

Bestellingen per giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers - Utrecht.

DE GELIEFDEN

onze handen waren saamgesmolten
tot een fontein van balsemende kracht
die ons gescheiden ooglicht
in verrukking bracht, de stralen vlocht
tot draden van eenzelfde koord

...de schikgodin die boven onze hoofden
beinnend wie van de twee gelijke machten
haar zegepalm te schenken
vertwijfelde...

wij waren aan haar lot ontkomen
zielen het koningsgraf ontstegen
spelend de ruimte ingegaan

zo lagen wij zonder bewegen
woordeloos tussen de uren
die om ons heen
tot dag vergingen

Uit: The Ecstasy van John Donne.

ter vaststelling van feiten in conflictsituaties. De rechtsmacht van het Internationale Gerechtshof dient te worden verplicht. Een machinerie is nodig om te kunnen beslissen over zich wijzigende verplichtingen van staten onder zich wijzigende omstandigheden. De V.N. moet op grote schaal fondsen ter beschikking krijgen voor systematisch vredesonderzoek door deskundige organen. En met de naleving van door de V.N. genomen besluiten zal meer en meer ernst moeten worden gemaakt.

Ik heb mij beperkt tot het opsommen van enkele doelstellingen, die op korte termijn zouden moeten worden nagestreefd. De bedoeling daarvan was aan te tonen, dat er kansen zijn. En dat wij die kansen moeten grijpen. De tijd dringt. We kunnen niet te lang meer wachten met het treffen van maatregelen om de wereldvrede te bevorderen. Iedere dag kan, bij wijze van spreken, een nieuwe explosie losbarsten. Zelfs de mogelijkheid van een misverstand als aanleiding is niet uitgesloten. Onder die omstandigheden kunnen we niet blijven doorgaan onze internationale betrekkingen te organiseren volgens een steeds sneller verouderend patroon.

Ik mag in dit verband misschien besluiten met een citaat uit een toespraak van de secretaris-generaal van de V.N., Oe Thant, waarin hij dit alles nog eens kernachtig samenvat. Dit citaat luidt: „Als er ooit in de geschiedenis van de mensheid een tijd is geweest, waarin wij het onverdragelijk zouden hebben moeten vinden te leven met het risico van de oorlog — wat in werkelijkheid het risico van de uitroeiing is — en dat terwijl wij over de middelen beschikken om dit risico af te wenden en in plaats daarvan het algemeen menselijk welzijn in elke hoek van de aarde te bevorderen, — dan is die tijd er nu!”

H. J. Roethof

ORIËNTATIE

De thans in bewerking zijnde serie heet

Mens en politiek

en bestaat uit:

1. Buitenparlementaire politiek
2. Kiezer en gekozene
3. Ideologie en politiek *)
4. Pers en politiek *)
5. Directe democratie *)

*) Deze zullen in 1971 verschijnen.

Reeds verschenen:

Serie: Huwelijk en gezin

- 1 Verkering en verloving
- 2 Trouwen
- 3 Gezinsvorming en opvoeding
- 4 Het gemengde huwelijk
- 5 Gezin en maatschappij

Serie: De mens en zijn wereld

- 1 Atoom en kosmos
- 2 Existentie
- 3 Evolutie
- 4 Autonomie
- 5 Relativiteit

Serie: Aziatische godsdiensten

- 1 Islam
- 2 Confucianisme/Taoïsme
- 3 Hindoeïsme
- 4 Boeddhisme
- 5 Zen — Boeddhisme

Serie: Wereldproblemen

- 1 Het bevolkingsvraagstuk
- 2 Welvaart — armoede
- 3 Oorlog — vrede
- 4 Het rassenvraagstuk
- 5 Communisme en democratie

Bestellingen: per giro 58 t.n.v. „De Humanistische Pers, Utrecht”, van f 0.60 per deeltje of f 3,— per serie.

Denken en doen moeten samengaan

Misschien heeft u wel eens gehoord van de griek Socrates. Schaamt u zich vooral niet, als die naam u niets zegt, want in uw krant vindt u andere namen uit dat land dat sedert enkele jaren veel in het nieuws is.

Die Socrates namelijk leefde zo ongeveer vijfhonderd jaar vóór het begin van wat we onze christelijke jaartelling noemen, dat wil dus zeggen zo'n 2500 jaar geleden. Maar dat hij niet helemaal vergeten is, heeft hij te danken aan het feit dat hij behoort heeft tot die mensen die zich op de een of andere wijze onsterfelijk weten te maken en die door de hele menselijke geschiedenis heen een rol spelen.

De rol van Socrates is vooral een opvoedkundige en kritische geweest. We weten van hem dat hij niet bereid was om wat de regeerders van die dagen verkondigden als zoete koek te slikken, integendeel, dat hij voortdurend in opstand was tegen wat we vandaag het „establishment” noemen, de machthebbers en instituten, die de dienst uitmaken of dat althans proberen. Dat verschijnsel is dus helemaal niet nieuw, het is zo oud als de mensheid zelf. Socrates wekte zijn medeburgers en leerlingen op, om zich rekenschap te geven van hun doen en laten, zich niet willoos te laten leiden en niet te schromen om kritiek uit te oefenen op datgene wat ze als onjuist beschouwden. Net als in onze tijd wekte dat de woede op van hen die de wijsheid in pacht meenden te hebben, hij was een gevaar voor de jeugd en het gevolg is dan ook geweest dat hij werd aangeklaagd en veroordeeld tot het drinken van de gifbeker.

Dat de wetenschappelijke stichting van het Humanistisch Verbond bij haar oprichting de naam van „Socrates” heeft aangenomen, is niet maar een leuke vondst geweest, maar integendeel weloverwogen gedaan. Want de naam van die man, waarvan we alleen maar bij overlevering iets weten, legt verplichtingen op. Net als hij wilde de stichting Socrates de dingen kritisch bekijken, rekenschap vragen in denken en doen, zoeken naar de waarden, die een rol spelen in het menselijk bestaan. En bovendien, net als hij heeft gedaan, verwerpen wat niet meer in de tijd past, en allerlei zaken, die voor velen als vanzelfsprekend gelden, aan de orde stellen en opnieuw bekijken.

Nu nog al eens het geluid gehoord wordt, ook in het Humanistisch Verbond zelf, dat er te veel gedaan wordt aan bezinning en te weinig aan actie, is het wellicht goed er aan te herinneren, dat actie zonder voorafgaande bezinning meestal tot geen enkel resultaat leidt. Ook zij, die vandaag de dag zich de activisten noemen, beroepen zich op figuren, die op hun beurt voorlopers en aanvoerders zijn geweest. En die figuren, of ze nu Lenin, of Mao of Marcuse heten, hebben in elk geval erover nagedacht hoe of bepaalde zaken veranderd dienden te worden en dat soms jarenlang. Voor sommigen hebben ze misschien verkeerde of verderfelijke gedachten gehad, maar in elk geval, ze gingen niet tot actie over zonder dat ze wisten wat ze wilden. Aan elke activiteit gaat bezinning vooraf. En nu kan men natuurlijk in de eeuwige bezinning blijven steken en tot de ontdekking komen, dat het beter is niet te handelen. Dat is een standpunt, waarvoor men ook respect dient op te brengen, maar het is bepaald niet in trek bij velen die op dit ogenblik de maatschappij grondig willen veranderen.

Het wil mij voorkomen, dat men de wetenschappelijke stichting „Socrates” van het Hu-

manistisch Verbond niet kan verwijten dat ze het bij de bezinning laat of zich bezig houdt met zaken die met een verandering van de samenleving weinig of niets te maken hebben. Een willekeurige greep uit titels van rapporten die in de jongste tijd zijn verschenen of van gehouden conferenties vermelden als onderwerpen onder meer: abortus, de echtscheiding, het verschijnsel van de drugs, het gezag, strafrecht en sexualiteit en nog enkele zeer wezenlijke zaken, die midden in de aktualiteit staan. En aan de resultaten van die studies en besprekingen ontnemen het Verbond en zijn leden het materiaal om stelling te nemen, activiteiten te ontplooiën, voorlichting te geven en te laten weten hoe humanisten hierover denken. En dat heeft meer invloed dan de oppervlakkige toeschouwer kan weten. Zo heeft het rapport en de conferentie over de echtscheiding bij voorbeeld in de wereld van hen die zich met het recht en de wetgeving bezighouden nogal wat in het denken erover te weeg gebracht en gewijzigd.

En als ik dan in een mededelingenblad van een gemeenschap van datzelfde Verbond lees, dat er in één maand besprekingen worden gehouden over respectievelijk de bevolkingsaanwas, de onderwijssituatie, de inspraak van de ouders daarbij en het taalgebruik van het kind, dan kan men bepaald niet volhouden dat die leden van het Verbond en degenen die er mee sympathiseren, zich beperken tot bezinning om de bezinning, maar door hun denken en praten over actuele zaken tot het aanpakken van misstanden worden geprikkeld. Maar dan wel graag nadat ze erover hebben nagedacht en aan hun normbesef hebben getoetst, dat overigens ook ter discussie mag worden gesteld.

Th. W. Polet

Rapporten van de Humanistische Stichting Socrates

De aanstootgevers

32 blz.

Het gezag

40 blz.

Echtscheiding

24 blz.

Humanisme en Arbeid

54 blz.

Strafrecht en sexualiteit

40 blz.

De prijs van elk van deze uitgaven

bedraagt f 2,50.

Bestellingen per giro 58 t.n.v.

*De Humanistische Pers,
Utrecht.*